

Nr 139.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa frågor rörande blind- och dövstumundervisningen jämte i ämnet väckta motioner.

(2:a avd.)

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln, punkterna 271, 273, 279 och 283 föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1952/53 beräkna

till Läroanstalter för blinda: Avlöningar ett förslagsanslag av 775 000 kronor,

till Vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte: Avlöningar ett förslagsanslag av 490 000 kronor,

till Dövstumskolorna: Avlöningar ett förslagsanslag av 2 650 000 kronor,

till Dövstumskolorna: Omkostnader ett förslagsanslag av 1 200 000 kronor,

till Dövstumskolorna: Engångsanskaffning av utrustning m. m. ett reservationsanslag av 90 000 kronor samt

till Bidrag till förskolor och skolhem för dövstumma barn ett förslagsanslag av 60 000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i propositionen nr 103, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 7 mars 1952, framlagt de närmare förslag i dessa hänseenden, vilka framgå av den följande redogörelsen, och därjämte till behandling upptagit vissa frågor rörande den författningsmässiga regleringen av blindundervisningen, vilka remitterats till lagutskott, samt rörande dövstumundervisningens organisation.

1:o) **Vissa frågor rörande dövstumundervisningens organisation.** Kungl. Maj:t har (avsnitt II, s. 4—35) föreslagit riksdagen att godkänna av departementschefen under nämnda avsnitt förordade ändrade grunder för dövstumundervisningens organisation.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herr *Håstad* och fröken *Nygren* väckt motion (II: 525), i vil-

ken hemställts, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att frågan om inrättandet av en frivillig teoretisk fortsättningsskollinje för studiebegåvad dövstum ungdom måtte bli föremål för förnyad utredning i samband med en undersökning om förutsättningarna att på området åstadkomma ett nordiskt samarbete samt att förslag i ämnet snarast framlägges för riksdagen.

I statsrådsprotokollet har inledningsvis erinrats om att 1945 års dövstumutredning i sitt betänkande (SOU 1947: 64) föreslagit åtskilliga förbättringar av dövstumundervisningen, av vilka de mera betydande gällde upprättande av statliga förskolor, förbättring av dövstumskolornas lokalförhållanden, nyanskaffning av apparatur och materiel samt förbättring av fortsättningsskolundervisningen.

Departementschefen, som framhållit, att de förbättringar, som föreslagits av utredningen eller i anslutning till dess betänkande, till en del genomförts eller beslutats, har därefter till behandling upptagit vissa återstående reformförslag av större betydelse.

Nuvarande organisation m. m. Utredningen föreslår, att uttrycket »dövstumskola» utbytes mot »skola för döva» samt att motsvarande förändring vidtages i fråga om andra benämningar, i vilka ordet »dövstum» ingår. Utredningen framhåller, att stumheten, som är en följd av dövheten och alltså icke beror på fel i talorganen, numera helt eller delvis häves genom dövstumundervisningen. Namnfrågan är enligt utredningens mening icke betydelselös. Ofta inlägger allmänheten i beteckningen »dövstum» något av intellektuell undermålighet, och benämningen ger enligt utredningens mening en skev uppfattning såväl om eleverna och deras svårigheter som om skolans arbete och mål. Utomlands har man alltmåra frångått benämningen dövstumskolor.

Departementschefen ansluter sig till utredningens förslag och föreslår, att ändringarna skola genomföras från och med den 1 juli 1953.

Elevernas fritidsverksamhet m. m. Dövstumutredningen framhåller, att dövstumskolorna äro icke blott undervisnings- utan även uppfostringsanstalter. Skolorna böra därför såvitt möjligt ersätta de naturliga hemmen. I syfte att underlätta lärjungarnas långa vistelse vid dövstumskola och göra den rikare och mera anpassad efter elevernas individualiteter föreslår utredningen en rad åtgärder, bland dem en minskning av timantalet per vecka för den obligatoriska undervisningen samt en omläggning av dagordningen i avsikt att bereda mera sammanhängande fritid, viss frihet för eleverna att med stigande ålder utnyttja sin tid för självvalda intressen, frivillig undervisning i teckning och slöjd samt i Örebro-skolan sång. Ökad tid föreslås för gymnastik, lek och sport samt rytmik.

I samband härmed förordar utredningen, att ordinarie gymnastiklärartjänster inrättas vid alla barndomsskolor.

Departementschefen, som erinrar om att åtgärder vidtagits för förbättring av internaten, anför i detta sammanhang följande.

Av dövstumutredningen i övrigt föreslagna åtgärder för att öka elevernas trivsel och gagna deras utveckling torde i stort sett böra genomföras. Bland annat bör frivillig undervisning i förutnämnda övningsämnen anordnas samt ökad tid anslås för gymnastik, lek, sport och rytmik. Jag kan dock icke tillstyrka att ordinarie gymnastiklärartjänst inrättas med hänsyn härtill.

Biträdande lärare. I anledning av ett av *utredningen* framlagt förslag om anställande vid dövstumskolorna av biträdande lärare anför *departementschefen* bland annat följande.

Det nu ifrågavarande förslaget åsyftar att bereda klassläraren möjlighet att helt ägna sig åt den individuella tal- och hörundervisningen genom att låta en biträdande lärare övertaga undervisningen av den övriga klassen. Jag finner den föreslagna anordningen mycket värdefull och vill därför förordna, att vid envar av de fem barndomsskolorna successivt anställas en biträdande lärare, alltså sammanlagt fem sådana, varav två från och med nästa budgetår.

Det synes mig lämpligast, att som biträdande lärare anställas småskollärare med viss dövstumläroarbildning. Två års specialutbildning synes vara erforderlig. Lönegradsplaceringen torde böra bestämmas till Ce 16 (vid framtida ordinariesättning bör lönegraden bli Ca 17). Biträdande lärare bör ha samma tjänstgöringsskyldighet som lärare i kunskapsämne. Frågan om inredande av särskilda artikulationsrum torde icke nu böra upptagas till behandling.

Vid barndomsskolorna har ett antal ämneslärare erhållit viss nedsättning av tjänstgöringsskyldigheten för skötsel av skolans bibliotek eller vård av dess undervisningsmateriel. För att lärarnas undervisningsskyldighet skall kunna i ökad utsträckning utnyttjas för egentlig undervisning torde för skötsel av bibliotek böra anslås arvoden à 300 kronor eller för samtliga barndomsskolor 1 500 kronor. Detta förslag bör genomföras från och med nästa budgetår.

Fortsättningssskolorna. För de från barndomsskolorna avgående dövstumma lärjungarna finnas följande fortsättningssskolor, nämligen fortsättningssskolan i Vänersborg för gossar, lantbruksskolan å Broby gård och fortsättningssskolan i Växjö för flickor.

Utbildningstiden för de manliga eleverna, vilken är obligatorisk, omfattar 4 eller, å viss linje, 3 år. För de kvinnliga eleverna är den obligatoriska linjen liksom den därpå följande frivilliga 2-årig.

Dövstumutredningen har omprövat frågan om fortsättningssskolundervisningen i dess helhet. Utredningen anser obligatorisk fortsättningssskolgång böra bibehållas samt uppställer som önskemål en utbildningsform, vil-

ken på samma gång sörjer för behovet av fördjupade språkliga och allmänbildande kunskaper och genom praktisk utbildning lägger grund för förvärvsarbetet utan att inskränka på ett fritt yrkesval. Utredningen föreslår, att fortsättningsskolplikten för dövstumma gossar minskas till två år och att yrkesvalsramen vidgas samt att fortsättningsskolans praktiska utbildning inriktas på grundläggande yrkesutbildning.

Utredningen har diskuterat två olika alternativ till fortsättningsskola, vilka båda medge en organisation enligt de angivna riktlinjerna, nämligen »Göteborgsalternativet» och »Vänersborgsalternativet». Här om anför utredningen bland annat följande.

Göteborgsalternativet. Enligt detta alternativ skulle den nuvarande fortsättningsskolan i Vänersborg nedläggas och ersättas med en internatskola i en stad med rikt förgrenat näringsliv, förslagsvis Göteborg. Eleverna skulle bo på skolan och där erhålla sin teoretiska undervisning. Yrkesutbildningen däremot skulle ske vid stadens yrkesskolor och inom det enskilda näringslivet.

Vänersborgsalternativet. Enligt detta alternativ bör fortsättningsskolan i Vänersborg bibehållas samt reformeras i enlighet med tidigare avgivna förslag. Skolplikten minskas till två år. Den teoretiska undervisningen ökas till att omfatta 12 veckotimmar. Den praktiska utbildningen inriktas mera på yrkesorientering och förberedande yrkesutbildning. Nuvarande yrkeslinjer i snickeri, skrädderi, skomakeri och tapetseri bibehållas. I enlighet med förslag av skolöverstyrelsen år 1944 inrättas en metallutbildningslinje samt en särskild avdelning för utbildning av temporarbetare för metallindustrin. I övrigt synes man icke böra på förhand binda sig vid vissa utbildningsyrken, utan i möjligaste mån anpassa urvalet av dessa efter växlingarna i behovet och vunna erfarenheter. En utvidgning av yrkesvalsramen åstadkommes genom ett intensivare utnyttjande av de utbildningsmöjligheter, som stadens och grannstaden Trollhättans yrkesskolor och näringsliv erbjuder.

Utredningen förordar för sin del en organisation enligt Vänersborgsalternativet och föreslår, att nuvarande rektorstjänst i Cb 8 vid upptagnings- och fortsättningsskolorna i Vänersborg uppdelas på två rektorstjänster i Cb 6, en för vardera skolan. *Skolöverstyrelsen* tillstyrker minskning av fortsättningsskolplikten för gossar till två år och ökning av den teoretiska utbildningen till 12 veckotimmar. Överstyrelsen föreslår dock avkortning av arbetsåret från 46 till 39 veckor i fråga om de båda obligatoriska åren. Vad angår fortsättningsskolans organisation, förordar överstyrelsen Göteborgsalternativet.

Såsom en övergångsarrangering i avvaktan på att Vänersborgsskolan skall kunna nedläggas bör enligt överstyrelsens mening en provisorisk skola med 25 elever anordnas i Göteborg. Kostnaderna härför ha i november 1948 beräknats till sammanlagt 78 000 kronor. Å andra sidan beräknas anslagen till Vänersborgsskolan kunna minskas med cirka 40 000 kronor, varjämte

en reducering av arbetsåret skulle medföra avsevärda besparingar i omkostnadsanslagen.

Överstyrelsen för yrkesutbildning tillstyrker i stort sett utredningens förslag, ehuru överstyrelsen helst vill se Göteborgsalternativet genomfört. I en inom överstyrelsen upprättad promemoria har vidare frågan om möjligheterna att i Göteborg försöksvis anordna en yrkesutbildning för dövstumma pojkar närmare behandlats.

I fråga om lantbruksskolan å Broby föreslår *utredningen* endast den ändringen, att den nuvarande uppdelningen i en mera allmänt förberedande jordbruksutbildning om tre arbetsår samt en ettårig mera speciell utbildning ändras till en obligatorisk allmänt förberedande jordbruksutbildning på två år samt därefter en frivillig utbildning om högst två år. Organisationen av fortsättningsskolan i Växjö bör enligt utredningen bibehållas i sina grunddrag.

Utredningen framhåller slutligen i fråga om undervisningen i fortsättningsskola, att flera av de intellektuellt gott utrustade bland de dövstumma pojkarna och flickorna ha intresse av en fortsatt teoretisk skolgång efter barndomsskolans slut och förutsättningar att tillgodogöra sig en sådan. Utredningen föreslår därför, att en tvåårig teoretisk fortsättningsskollinje inrättas vid Manillaskolan, under förutsättning att minst sex lärjungar (från hela landet) anmäla sig. Undervisningen bör avse att ge en fördjupad språklig och allmän bildning samt att öka elevernas tal- och avläsefärdighet.

Skolöverstyrelsen tillstyrker förslaget. *Svenska dövstumläraresällskapet* avstyrker däremot förslaget. Sällskapet anser en teoretisk linje utan svårighet kunna ordnas inom ramen för nuvarande fortsättningsskolorganisation.

Departementschefen anför till en början bland annat följande angående bakgrunden till den föreslagna omläggningen av fortsättningsskolundervisningen för dövstumma ynglingar.

Otvivelaktigt har den obligatoriska utbildningen i fortsättningsskolorna varit till gagn för ett avsevärt antal dövstumma. För ynglingarnas del har emellertid utbildningens begränsning till ett fåtal yrken medfört, att olikheter i intressen och anlag blott i ringa mån kunnat tillgodoses. Många dövstumma ynglingar ha nödgats ägna 3—4 år åt att lära sig ett annat yrke än de haft håg och fallenhet för eller i varje fall sedermera kommit att utöva. Under de senare årens goda konjunkturer på arbetsmarknaden har ett stort antal manliga dövstumma dragits till industrin och andra arbetsområden, där de icke haft egentlig användning för yrkesutbildningen i fortsättningsskolorna. Visserligen hade man år 1938 sökt skapa ytterligare yrkesvalmöjligheter genom att införa ett dispensystem, innebärande att en dövstum kan med visst statligt stöd få yrkesutbildning utanför skolan, men en alltför restriktiv tillämpning synes ha orsakat, att dessa möjligheter icke utnyttjats tillräckligt.

I fråga om själva förslaget till omläggning av undervisningen i fortsättningsskola uttalar departementschefen i huvudsak följande.

Dövstumutredningens förslag till omläggning av fortsättningsskolundervisningen för dövstumma ynglingar innebär, att man frångår kravet på att den manliga fortsättningsskolan skall obligatoriskt meddela fullständig yrkesutbildning. En dylik avses skola förvärfvas under en fortsatt 2-årig frivillig utbildning i skolan eller utanför denna. Jag finner den föreslagna omläggningen böra genomföras från och med arbetsåret 1953/54.

Omläggningen av den obligatoriska utbildningen torde vara en förutsättning för att yrkesvalsramen skall kunna vidgas. Visserligen kan i en del fall uppkomma risk för att dövstumma icke skaffa sig tillräcklig yrkesutbildning och kanske därför drabbas av arbetslöshet, om arbetstillgången skulle försämras. Emellertid blir utbildningen obligatorisk under två år, vilken tid är den vanligaste utbildningstiden i yrkesskolorna. Dövstumkonsulenterna och skolmyndigheterna torde dock böra tillse, att varje dövstum yngling erhåller den utbildning, som kan anses lämplig för honom; där så erfordras böra myndigheterna genom föreställningar söka förnä elever och målsmän att inse vikten av ordentlig yrkesutbildning.

Vid yrkesutbildning utanför fortsättningsskolan böra de dövstumma ynglingarna — liksom flickorna i motsvarande fall — under två år efter den obligatoriska tiden äga rätt till samma av statsmedel bekostade förmåner som em dessa år vore obligatoriska.

Skolöverstyrelsen har föreslagit, att även den årliga obligatoriska lästiden i fortsättningsskolorna, nu 46 veckor, skulle avkortas. En sådan avkortning synes önskvärd, men frågan torde böra prövas i samband med behandlingen framdeles av lärarlönesakkunnigas betänkande om arbetsläraarnas anställningsförhållanden.

Övergången till tvåårig obligatorisk skolutbildning torde komma att medföra betydande kostnadsminskningar.

I valet mellan Göteborgs- och Vänersborgsalternativen har departementschefen stannat för det sistnämnda och därvid anfört i huvudsak följande.

Göteborgsalternativet är givetvis överlägset i fråga om möjligheterna att bereda de dövstumma ynglingarna tillfälle att välja mellan ett stort antal yrken. Skolöverstyrelsen framhåller, att detta alternativ enligt överstyrelsens erfarenhet bäst motsvarar de krav, som ungdomarna själva och deras målsmän önska få tillgodosedda. I detta hänseende bör dock nämnas, att förhållandena vid Vänersborgsskolan numera ändrats såtillvida som hösten 1951 10 lärjungar av 27 utbildades utanför skolan vid stadens yrkesskola eller hos företag i staden eller i Trollhättan. Önskemål om annan yrkesutbildning än som kan erhållas vid fortsättningsskolan ha alltså tillmötesgått. Överstyrelsen har vidare uttalat, att ett nytt elevhem måste uppföras vid Vänersborgsskolan, då nuvarande förhyrda förläggningar icke anses tillfredsställande, samt att verkstadslokalerna i skolan måste underkastas genomgripande reparation och ombyggnad. Även Vänersborgsalternativet skulle alltså enligt överstyrelsens mening medföra stora byggnadskostnader; överstyrelsen anser det för övrigt möjligt att i Göteborg till en början förhyra skollokaler och inackordera eleverna i privata hem. Vad angår lokalfrågorna må framhållas, att förhållandena vid Vänersborgsskolan också i dessa avseenden numera förbättrats. Såsom ett skäl för Göteborgsalternativet har vidare nämnts, att ynglingarna i Göteborg lättare skulle komma i kontakt med hörande och med sin blivande arbetsmiljö.

Skälet till att dövstumutredningen förordat Vänersborgsalternativet torde ha varit svårigheterna att undervisa dövstumma i vanliga skolor, vilket särskilt angivits gälla grundläggande utbildning och svagare begåvade elever. Skolöverstyrelsen har invänt, att svårigheterna i åtskilliga fall torde bli desamma — i en del fall till och med större — enligt Vänersborgsalternativet, då detta ju också innebär, att yrkesutbildningen skulle kunna förvärvas utanför dövstumskolan.

Enligt min mening kunna hittillsvarande erfarenheter knappast sägas ge tillräckligt stöd för uppfattningen, att särskild yrkesutbildningsanstalt för dövstumma icke är behövlig. Undervisningen av dövstumma i yrkesskolor för fullsinnade möter svårigheter i fråga om de teoretiska och grundläggande momenten samt arbetsanvisningarna. Svårigheterna äro särskilt betydande vad angår mindre begåvade dövstumma. Mera begåvade och elever med större hörselrester torde däremot bättre kunna tillgodogöra sig utbildningen i vanliga yrkesutbildningsanstalter. Man skulle möjligen kunna tänka sig olika fortsättningsskolor för olika kategorier av dövstumma. Det är dock icke bara fråga om huruvida utbildning i vanliga skolor är möjlig utan även om den medför övervägande fördelar för de dövstumma. Det synes föreligga starka skäl för åsikten, att om särskild yrkesutbildning för dövstumma kan anordnas, den är att föredraga i flertalet fall. Därest Vänersborgsskolan utbygges på föreslaget sätt, torde den fylla ett behov. Vänersborgsskolan representerar ett värde, ingalunda blott ekonomiskt, som knappast bör spolieras, om man icke är säker på att vad som sättes i stället är bättre. Det är icke osannolikt, att en fortsättningsskola i Göteborg måste förses med särskilda yrkesavdelningar för dövstumma, i vilket fall nedläggandet av Vänersborgsskolan skulle framstå såsom särskilt opåskallat. För att de dövstummas yrkesvalsram skall kunna vidgas är det emellertid nödvändigt att anlita också yrkesutbildningsmöjligheterna utanför dövstumskolan. För de fall, då yrkesutbildning utanför dövstumskolan anses lämplig, synes Vänersborg och Trollhättan äga så många utbildningsmöjligheter, att de i stort sett torde motsvara behovet. I frågan huruvida Göteborgsalternativet i miljöhänseende är bättre än Vänersborgsalternativet råda delade meningar; jag är icke övertygad om att Göteborgsmiljön är att föredraga.

Med hänsyn till vad som anförts finner jag det emellertid värdefullt, om erfarenhet av en utbildning i Göteborg i anslutning till vad som föreslagits i den inom överstyrelsen för yrkesutbildning upprättade promemorian kunde vinnas. Jag vill därför tillstyrka, att från Vänersborgsskolan arbetsåret 1953/54 — då nästa nyintagning sker — utsändes en försöksavdelning om cirka 12 elever för avsedd undervisning i Göteborg eller Mölndal. Frågan om hur detta försök skall utformas torde böra upptagas till närmare granskning vid behandlingen av anslagsäskandena för budgetåret 1953/54.

Med hänsyn till vad jag sålunda föreslagit anser jag mig icke böra nu ifrågasätta någon utbyggnad eller annan organisatorisk förändring av Vänersborgsskolan. Jag föreslår alltså icke någon ändring beträffande rektorstjänsten. Om någon ordinarie tjänst vid skolan skulle bli ledig, bör den icke nu återbesättas med ordinarie innehavare. Om försöksavdelningens förläggning till Göteborg skulle medföra en minskad beläggning av Vänersborgsskolans elevhem, torde detta böra föranleda en önskvärd reducering av elevantalet per rum.

Vad i övrigt angår fortsättningsskolundervisningen för dövstumma,

kan jag icke nu tillstyrka, att teoretisk undervisning meddelas även under de frivilliga utbildningsåren vid skolorna. Den av dövstumutredningen föreslagna teoretiska fortsättningsskolundervisningen vid dövstumskolan i Örebro anser jag mig icke heller för närvarande kunna förorda. Vid Växjöskolan för flickor torde kontorsutbildningen böra förbättras; jag upptager i det följande till behandling frågan om ökad medelsanvisning för ändamålet. Inrättandet av en teoretisk fortsättningsskollinje kan jag icke tillstyrka. Om i något fall teoretisk vidareutbildning — med befrielse från skolgång i fortsättningsskola — skulle anses motiverad, torde skolans medverkan härtill böra inskränka sig till stöd åt enskilda studier.

Till stöd för det i *motionen II:525* framförda yrkandet i fråga om en frivillig teoretisk fortsättningsskollinje för studiebegåvad dövstum ungdom har anförts bland annat följande.

Bland den dövstamma ungdomen finnas liksom bland normalungdomen personer med varierande intellektuella förutsättningar. För de intellektuellt rikare utrustade och mera ambitiösa ungdomar, vilka äga förutsättningar att tillgodogöra sig högre bildning än som meddelas inom den nuvarande dövstumskolororganisationens ram, föreligga för närvarande mycket svåröverstigliga hinder att erhålla en vidgad teoretisk skolning. Dövstumutredningen har anvisat en väg att på föga kostnadskrävande sätt söka åtminstone i någon mån undanröja dessa hinder och därigenom ge ifrågavarande ungdomar en start i livet, som motsvarar deras intellektuella förutsättningar. Erfarenheterna från liknande fortsatt teoretisk utbildning för dövstamma i andra kulturländer ha klart visat värdet av densamma.

Enligt vår mening är genomförandet av förslaget om en teoretisk frivillig fortsättningsskollinje för gott begåvade dövstamma ett synnerligen önskvärt och nödvändigt komplement till den ändrade fortsättningsskolororganisation som föreslås i propositionen. Med hänsyn till den ringa omfattning, som linjen beräknas erhålla, och i syfte att vinna en bredare grundval för densamma kan möjligen ifrågasättas att närmare undersöka i vad mån en gemensam verksamhet på området för samtliga nordiska länder kunde komma till stånd.

Läraru t b i l d n i n g e n. Beträffande lärare i kunskapsämnen föreslår *utredningen*, att den nuvarande studiegången med ett seminarieår och ett provår ersättes med en tvåårig seminarieutbildning med förbättrad undervisning. Seminariet föreslås definitivt förlagt till dövstumskolan i Stockholm. Rektor och lärare vid skolan föreslås uppflyttade till högre lönegrader, varjämte förslaget innebär höjning av vissa arvoden och medelsanvisning till materiel m. m. Utbildningen av vårdanstalts- och förskolelärarinnor avses skola ske genom en ettårig seminariekurs. Utredningen föreslår även viss utbildning för andra befattningshavare vid dövstumskolorna.

Departementschefen har i huvudsak biträtt vad utredningen sålunda föreslagit.

I fråga om lönegradsplacering för rektor m. m. har departementschefen anfört följande.

I ärendet har föreslagits högre lönegradsplacering för rektor och lärare vid Manillaskolan. Jag är icke för närvarande beredd att taga ställning till

frågan, huruvida rektor bör erhålla ersättning för seminariearbetet i form av högre lönegradsplacering eller på annat sätt, och icke heller till spörsmålet om nämnda lärares löneställning. Preliminärt räknar jag i det följande med viss ändring av rektors arvoden. För nästa budgetår beräknar jag vidare vissa förhöjda arvoden åt föreståndare och lärare vid seminariet.

Utredningen har föreslagit, att för teknisk utrustning åt seminariet skulle anvisas ett engångsanslag av 10 000 kronor samt att medelsanvisningen till seminariets bibliotek skulle ökas. Jag biträder detta förslag; frågan om medelsanvisningen för nästa budgetår behandlar jag i det följande. I detta sammanhang vill jag framhålla, att jag förutsätter, att statsverket icke åsamkas kostnader för de studiebesök vid andra skolor m. m., som utredningen ansett önskvärda.

Dövstumutredningen har vidare föreslagit, att jämväl annan personal vid dövstumskolorna än ämneslärare skulle få dövstum pedagogisk utbildning. Ehuru jag inser behovet och värdet av en dylik utbildning, anser jag mig icke kunna förorda, att statsverket åsamkas särskilda kostnader härför. Det torde vara möjligt att vid varje skola anordna en enklare utbildning av ifrågasatt slag utan särskild kostnad.

Utskottet. Såsom av den lämnade redogörelsen framgår har departementschefen i de frågor rörande dövstumundervisningens organisation, som behandlats i förevarande avsnitt av propositionen, i väsentliga delar följt dövstumutredningens förslag. Vid sina överväganden huruvida en tvåårig fortsättningsskola för dövstamma ynglingar bör förläggas till Göteborg eller Vänersborg har departementschefen sålunda stannat för att icke nu ifrågasätta någon organisatorisk förändring av den nuvarande Vänersborgsskolan. I anslutning till vad skolöverstyrelsen och överstyrelsen för yrkesutbildning anfört i denna fråga har departementschefen emellertid föreslagit, att en avdelning om 12 elever från Vänersborgsskolan från och med arbetsåret 1953/54 försöksvis skall förläggas till Göteborg.

Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot vad departementschefen anfört i fråga om nämnda fortsättningsskolas förläggning liksom ej heller mot de riktlinjer i övrigt för dövstumundervisningens organisation, som departementschefen uppdragit. Utskottet tillstyrker därför bifall till Kungl. Maj:ts förevarande förslag.

Vad angår motionen II: 525, i vilken hemställts om förnyad utredning av frågan om en teoretisk fortsättningsskollinje i samband med en undersökning av förutsättningarna för ett nordiskt samarbete på området, vill utskottet uttala, att goda skäl synas anförda för att en sådan utredning kommer till stånd. Utskottet tillstyrker därför bifall till motionen II: 525.

I anledning av förslag av skolöverstyrelsen om avkortning från nuvarande 46 veckor av den årliga obligatoriska lästiden i fortsättningsskolorna har departementschefen uttalat, att en sådan avkortning vore önskvärd, men att frågan syntes böra prövas i samband med behandlingen framdeles av lärarlönesakkunnigas betänkande om arbetsläraarnas anställningsförhållanden. Utskottet, som vill erinra om att undervisningstiden vid fortsätt-

ningsskolan i Växjö för talundervisade dövstumma flickor genom beslut av Kungl. Maj:t provisoriskt avkortats under de båda sista läsåren, vill för sin del uttala, att något hinder enligt utskottets mening icke bör möta mot en fortsatt provisorisk avkortning av lästiden vid fortsättningsskolorna, i den mån Kungl. Maj:t finner en sådan avkortning önskvärd i avvaktan på att slutlig ställning kan tagas till frågan om undervisningstidens längd.

Kungl. Maj:ts förslag i nu ifrågavarande del har icke i vidare mån än som framgått av det föregående givit utskottet anledning till erinran eller uttalande.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,
att riksdagen må

a) godkänna av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 7 mars 1952 under avsnittet II förordade grunder för dövstumundervisningsorganisation;

b) med bifall till motionen II: 525 i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning i det i motionen angivna hänseendet.

2:o) **Läroanstalter för blinda: Avlöningar.** Kungl. Maj:t har (avsnitt III, punkt 1, s. 35—38) föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1952/53, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för läroanstalterna för blinda, vilka föranledas av vad departementschefen förordat, dels godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för läroanstalterna för blinda, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1952/53, dels ock till Läroanstalter för blinda: Avlöningar för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 797 000 kronor.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av fröken *Liljedahl m. fl.* väckt motion (II: 524), i vilken hemställts, att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 103 ville besluta,

att inrätta 6 biträdande husmoderstjänster varav 2 för budgetåret 1952/53, den ena vid Tomteboda blindinstitut och den andra vid ett av dövstuminternaten, samt

att utöver vad som föreslagits i propositionen inrätta ytterligare 4 vårdarinnestjänster, fördelade efter behov till Tomteboda blindinstitut och dövstumskoleinternaten, och

att uppräknat det i propositionen föreslagna beloppet till erforderlig storlek.

Kungl. Maj:ts förslag innebär i huvudsak dels uppflyttning i högre lönegrad i enlighet med riksdagens i skrivelsen 1951: 378 anmälda beslut av vissa tjänster för vård- och ekonomipersonal, dels vissa arvodesförbättringar, dels ock inrättande vid institutet å Tomtebodas av ytterligare en tjänst som vårdarinna i lönegraden Ce 7. Av skolöverstyrelsen gjorda framställningar beträffande införandet av ett åttonde teoretiskt skolår och inrättande av en tjänst som biträdande husmoder vid institutet har departementschefen ansett sig icke nu kunna tillstyrka.

I motionen II: 524 har beklagats, att departementschefen icke nu ansett sig kunna tillstyrka skolöverstyrelsens förslag om inrättandet av biträdande husmoderstjänster dels vid Tomtebodas blindinstitut och dels vid de större dövstumskoleinternaten samt ytterligare 4 vårdarinnetjänster vid Tomtebodas och 5 vårdarinnetjänster vid dövstumskoleinternaten. Behovet av dessa tjänsters inrättande hade framhållits redan i skolöverstyrelsens petita till 1950 års riksdag och framförts ytterligare i samband med anslagsäskanden till 1951 och 1952 års riksdagar. Vidare har anförts bland annat följande.

En utvidgning av personalen synes oss väl berättigad. Dessa barn fordrar på grund av sitt lyte en alldeles särskild tillsyn och särskilt stöd och förståelse för att rätt kunna utvecklas. Det är därför av stor betydelse att det både för deras utveckling och deras trygghet finnes tillräcklig vårdpersonal. Ett ytterligare skäl för inrättande av biträdande husmoderstjänster synes oss vara det, att, då husmodern numera har reglerad arbetstid, det är av behovet påkallat att kvalificerad ersättare för henne finnes.

Det synes oss önskvärt att riksdagen vid behandlingen av denna proposition i princip toge ställning till skolöverstyrelsens förslag beträffande inrättandet av biträdande husmoderstjänster, liksom departementschefen gjort då det gäller inrättandet av biträdande lärartjänster, även om man inte för dagen anser sig kunna tillstyrka samtliga tjänsters inrättande.

Utskottet biträder Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag.

Vad angår motionen II: 524, vilken berör såväl förevarande anslag som anslaget till avlöningar vid dövstumskolorna, har utskottet visserligen funnit skäl tala för ett bifall till det i motionen gjorda yrkandet men dock icke ansett sig nu kunna tillstyrka, att beslut fattas om inrättande av de i motionen avsedda tjänsterna. Motionen torde därför icke böra av riksdagen bifallas.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen II: 524, såvitt här är i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1952/53, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för läroanstalterna för blinda, vilka föranledas av vad departementschefen förordat,

b) godkänna följande avlöningsstat för läroanstalterna för blinda, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1952/53:

A v l ö n i n g s s t a t .

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	360 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	17 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal ..	230 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	190 000
	Summa kronor 797 000

c) till *Läroanstalter för blinda: Avlöningar* för budgetåret 1952/53 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 797 000 kronor.

3:o) **Vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte: Avlöningar.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 2, s. 38 och 39), vilket innebär en anslagshöjning med 94 000 kronor, hemställer utskottet, att riksdagen må

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1952/53, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte, vilka föranledas av vad departementschefen anfört,

b) godkänna följande avlöningsstat för vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1952/53:

A v l ö n i n g s s t a t .

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	120 300
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	11 400
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal ..	256 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	121 300
	Summa kronor 509 000

c) till *Vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte: Avlöningar* för budgetåret 1952/53 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 509 000 kronor.

4:o) **Dövstumskolorna: Avlöningar.** Kungl. Maj:t har (punkt 3, s. 39—43) föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1952/53, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för dövstumskolorna, som föranledas av vad departementschefen anfört, dels godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för dövstumskolorna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1952/53, dels ock till Dövstumskolorna: Avlöningar för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 2 754 000 kronor.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehått den i det föregående under punkten 2 angivna *motionen II: 524*. Beträffande vad i motionen anförts och yrkats torde få hänvisas till nyssnämnda punkt.

Kungl. Maj:ts förslag innebär i huvudsak följande, nämligen dels uppflyttning i högre lönegrad av viss vård- och ekonomipersonal, delvis föranledd av riksdagens i skrivelsen 1951: 378 anmälda beslut, dels vissa arvodesförbättringar, dels ock inrättande av två tjänster som biträdande lärare i lönegraden Ce 16.

Utskottet tillstyrker bifall till Kungl. Maj:ts förevarande förslag.

Vad angår det i motionen II: 524 gjorda yrkandet, såvitt detsamma berör förevarande anslag, får utskottet hänvisa till vad utskottet anfört därom under punkten 1.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen II: 524, såvitt här är i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1952/53, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för dövstumskolorna, som föranledas av vad departementschefen anfört,

b) godkänna följande avlöningsstat för dövstumskolorna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1952/53:

A v l ö n i n g s s t a t .

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	1 095 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	77 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	920 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	662 000
	Summa kronor 2 754 000

c) till *Dövstumskolorna: Avlöningar* för budgetåret 1952/53 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 2 754 000 kronor.

5:o) **Dövstumskolorna: Omkostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 4, s. 43—46), vilket innebär en anslagshöjning med 175 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Dövstumskolorna: Omkostnader* för budgetåret 1952/53 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 234 000 kronor.

6:o) **Dövstumskolorna: Engångsanskaffning av utrustning m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 5, s. 46—48), vilket innebär en ökning av medelsanvisningen för ändamålet med 34 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Dövstumskolorna: Engångsanskaffning av utrustning m. m.* för budgetåret 1952/53 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 124 000 kronor.

7:o) **Bidrag till förskolor och skolhem för dövstumma barn.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 6, s. 48—52), vilket innebär dels en höjning av statsbidraget till ifrågavarande förskolor och skolhem från 800 till 1 200 kronor för varje intaget barn, dels ock en anslagshöjning med 89 400 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) godkänna av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 7 mars 1952 förordad ändring av grunderna för statsbidrag till förskolor och skolhem för dövstumma barn, att tillämpas från och med budgetåret 1952/53,

b) till *Bidrag till förskolor och skolhem för dövstumma barn* för budgetåret 1952/53 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 150 000 kronor.

Stockholm den 13 maj 1952.

På statsutskottets vägnar:

KARL WARD.

Närvarande: se under utlåtandet nr 142.